

Motion

1983/84:2665

Jan-Erik Wikström m. fl.

Fristående skolor på gymnasial nivå (prop. 1983/84:118)

Riksdagen fattade 1982 beslut om villkoren för statsbidrag till fristående skolor för *skolpliktiga elever*. Utskottet skrev därvid i sitt betänkande (UbU 1982/83:10, s. 14):

En fristående skola bör för att få statsbidrag ha en prägel som gör att skolan i något avseende avviker från grundskolan. Det kan vara fråga om såväl en verksamhet (t. ex. Waldorfpedagogik) som en i timplanemässigt eller kursplanemässigt avseende annorlunda upplagd verksamhet.

Därmed hade utskottet anslutit sig till dåvarande statsrådet som i propositionen (1982/83:1, s. 34—35) anförde:

En naturlig utgångspunkt är att den fristående skolan för att få statsbidrag skall ha en särskild prägel och inte vara en ren efterbildning av grundskolan. I princip bör för statsbidrag krävas att den fristående skolan genom andra inslag eller en annan uppläggning av verksamheten är till allmän nytta såsom ytterligare erfarenhetsunderlag för eller annat komplement till det allmänna skolväsendet.

Riksdagsbeslutet år 1982 innebär att varje av skolstyrelse godkänd skola skall kunna prövas av regeringen för statsbidrag enligt angivna riktlinjer. Regeringen har i årets budgetproposition trots detta entydiga ställningstagande anfört att den i avvaktan på utvärdering av verksamheten vid fristående skolor inte räknar med att ytterligare skolor skall förklaras berättigade till bidrag. Folkpartiet har i sin skolmotion tagit avstånd från regeringens inställning och i stället intagit en mer positiv hållning till fristående skolor.

Regeringens handlande vittnar om socialdemokraternas negativa syn på fristående skolor. Trots talet om ökad frihet är det fortfarande en främmande tanke för socialdemokraterna att det i någon större utsträckning skall finnas alternativ till det allmänna skolväsendet. Att denna inställning är djupt stötande för de människor som av olika anledningar vill påverka sina barns utbildning utöver vad som är möjligt inom det allmänna skolväsendet är uppenbart.

För folkpartiet är det självklart att samhället skall stödja fristående skolor som innebär alternativ till det allmänna skolväsendet. Det är inte rimligt att människor måste söka sig utanför Sverige för att ge sina barn alternativ skolutbildning.

För att en fristående skola skall få statsbidrag bör det i någon mening finnas ett allmänt intresse för den fristående skolans verksamhet. Vi vill

understryka att det i sig är ett allmänt intresse att tillgodose välgrundade önskemål från enskilda individer. Statsmaktens bedömning skall alltså inte inskränkas till att *bara* fristående skolor som tillför det allmänna skolsystemet något skall godkännas för bidrag.

Vår principiella syn leder oss till uppfattningen att föredraganden i den föreliggande propositionen är alltför snäv i sin bedömning av villkoren för statsbidrag till fristående skolor på gymnasial nivå.

Vi menar till skillnad från föredraganden att det finns skäl att vara mer generös i bedömningen av fristående skolor när dessa, som fallet är i föreliggande proposition, vänder sig till icke skolpliktiga elever. Gymnasieskolan är en frivillig skolform där kraven på likformighet mellan den centralt fastställda läroplanen och alternativa pedagogiska inriktningar kan ställas lägre än för den obligatoriska skolan. Vad som i propositionen har fastslagits beträffande läroplaner och betygsättningsprinciper i fristående skolor på gymnasial nivå skall därför inte behöva föranleda skolor med egen pedagogisk inriktning att som förutsättning för bidrag lägga om sitt arbetssätt. Som villkor för att de berörda skolornas undervisning skall anses motsvara gymnasieskolornas, skall endast gälla att deras arbetssätt i princip är godtaget av statsmakterna. En detaljerad anpassning till de gängse skolornas kursplaner och betygsättningsregler skall inte behöva ske. Detta innebär självfallet inte att statsbidrag skall ges till fristående skolor som företräder värderingar som samhället i andra sammanhang tar avstånd från, exempelvis åga av elever eller könsdiskriminerande inslag i utbildningen. Sådana skolor bör inte heller medges stå under statlig tillsyn.

Föredraganden föreslår utifrån sina, enligt vår uppfattning alltför snäva, värderingar av vilka skolor som bör få statsbidrag att ett antal skolor som i dag har sådant bidrag skall mista detta. De skolor som enligt förslaget skall mista statsbidraget kan delas upp i två grupper, en grupp som rekryterar sina elever huvudsakligen från företag eller branscher och en annan grupp som är allmänt rekryterande.

För den förstnämnda kategorin av skolor, de som rekryterar från företag eller branscher gäller som föredraganden och SEH-kommittén (kommittén angående skolor med enskild huvudman) konstaterat särskilda förhållanden, inte bara för rekryteringen utan också för finansieringen. Dessa förhållanden torde innebära att dessa skolor inte skiljer sig på något avgörande sätt från andra icke bidragsberättigade företags- och branschutbildningar. Vi är vad gäller denna grupp av skolor beredda att acceptera föredragandens förslag att avveckla statsbidraget. Vi ställer oss också bakom förslaget till särbehandling av Institutet för optometri.

Vi är däremot inte beredda att acceptera föredragandens förslag beträffande den andra gruppen skolor. Dessa fyra skolor, Sigrid Rudebecks gymnasium, Göteborgs högre samskola, Stockholms Tekniska Institut och Balettakademien, är sådana fristående skolor till vilka statsmakterna skall inta en generös attityd. Att sätta kravet på särdrag från det allmänna

skolväsendet så högt att dessa skolor inte omfattas av fortsatt statsbidrag är enligt vår uppfattning orimligt såväl ur principiella som sakliga aspekter. Dessa fyra skolor är, var och en inom sitt område, av mycket stor betydelse.

Balettakademien har en inriktning på den moderna danskonsten som gör att skolan skiljer sig från den utbildning som nu byggs upp vid Svenska Balettskolan i Stockholm.

Balettakademien uppfyller också två viktiga och allmänt accepterade krav på den utbildning som samhället skall ge. Det är kraven på social och geografisk rättvisa. Den nämnda utbildningen vid Svenska Balettskolan vänder sig i första hand till de ungdomar i storstadsområdet som redan i tidiga år kunnat börja sin dansträning.

Vid Balettakademien är eleverna som regel äldre och de rekryteras från skilda delar av landet. Det är således ungdomar om ej givits tillfälle att börja dansa vid tidig ålder som här får en chans.

Stockholms Tekniska Institut (STI) har en unik specialprofil inom utbildningsväsende genom att tillhandahålla en igenjörsutbildning även för vuxenstuderande med en studieplan som fortlöpande, snabbt och obyråkratiskt kan anpassas till förändringar på arbetsmarknaden. Samtidigt som utbildningsministern föreslår att statsbidraget till STI avvecklas beskriver hon i propositionen om reformerad gymnasieskola (prop. 1983/84:116, s. 33) behovet av kortare tekniska utbildningar. Det utbildningsministern där anför är utmärkt argument för att statsbidrag också fortsättningsvis bör utgå till STI.

Sigrid Rudebecks gymnasium och Göteborgs Högre samskola är två väl fungerande gymnasieskolor i Göteborg. De båda skolorna utgör ett värdefullt komplement till övriga skolor i Göteborg bl. a. genom att bereda plats för elever som av olika skäl inte funnit sig till rätta inom det ordinarie skolväsendet. Kvaliteten på undervisningen är också omvitnat hög, vilket bl. a. tar sig uttryck i att avhoppet från t. ex. naturvetenskaplig linje är mycket få jämfört med övriga skolor. Göteborgs kommun har gjort beräkningar som visar att en avveckling av de bägge skolorna skulle medföra ökade kostnader för kommunen.

Sammanfattningsvis anser vi att föredragandens förslag om dessa fyra skolor skulle innebära att undervisning av hög kvalitet och delvis unik karaktär skulle försvinna och att varje alternativ till dessa kommer att bli kostsammare för staten än nuvarande ordning.

Den av oss framförda uppfattningen att regeringen vid bedömningen av vilka fristående skolor som skall få statsbidrag skall inta en mer generös attityd än den som föredraganden aviserar innebär självfallet att vi är beredda att ställa oss bakom att fler skolor än i dag får ekonomiskt stöd. En sådan positiv prövning bör t. ex. göras beträffande Waldorfskolornas gymnasiala nivå.

Med anledning av vad vi ovan anförut hemställer vi

1. att riksdagen beslutar att med avslag på propositionens hemställan nr 1 godkänna att regeringen enligt de grunder som vi förordat i motionen skall kunna förklara fristående skolor på gymnasial nivå berättigade till statsbidrag,
2. att riksdagen beslutar avslå propositionen i den del som avser avveckling av statsbidraget till Sigrud Rudebecks gymnasium, Göteborgs Högre samskola, Stockholms Tekniska Institut och Balettakademien.

Stockholm den 27 mars 1984

JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp)

JÖRGEN ULLENHAG (fp)

KARL ERIK ERIKSSON (fp)

KERSTIN EKMAN (fp)